

**REVĪZIJAS KONSULTATĪVĀS PADOMES SĒDES
PROTOKOLS**

Rīgā

2022.gada 8.decembris

Nr. 4.2-6/42/1

Sēdi vada

Akciju sabiedrības "Nasdaq Riga" pārstāvis, AS „NEXIA AUDIT
ADVICE” valdes priekšsēdētājs

-Andrejs Ponomarjovs

Sēdē piedalās padomes locekļi:

Rīgas Tehniskās universitātes finanšu prorektors

- Ingars Eriņš

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas Regulējuma, datu un
analīzes departamenta Regulējuma un politikas daļas galvenā
metodikas eksperte

- Sarmīte Glāzere

Tieslietu ministrijas Iekšējā audita departamenta direktore

- Kristīne Greitāne

Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas pārstāve, zvērināta
revidente

- Aija Punāne

Finanšu ministrijas valsts sekretāres vietnieks nodokļu, muitas
un grāmatvedības jautājumos

- Ilmārs Šņucins

Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas valdes locekle

- Ņina Vasiļevska

Sēdi protokolē

Finanšu ministrijas Grāmatvedības un revīzijas politikas
departamenta Komercsabiedrību revīzijas politikas un
uzraudzības nodaļas galvenā juriskonsulte

- Ieva Purviņa

1.

IFAC un Accountancy Europe informācija un publikācijas par revīzijas nozares jautājumiem:

“Audit committees’ role in fighting fraud” (ACE)

“Comparing European corporate governance models” (ACE)

“Public audit oversight: streamlining Europeans’ countries oversight regimes” (ACE)

“Quality management series: small firm implementation”.

Accountancy Europe informācija – komisāres Makginesas 07.12.2022. prezentāciju par iespējamo korporatīvās ziņošanas ekosistēmas iniciatīvu (attiecas arī neatkarīgās revīzijas nozari)

A.Ponomarjovs informē, ka Starptautiskā grāmatvežu federācija (International Federation of Accountants – IFAC) un Eiropas Grāmatvežu federācija (Accountancy Europe - ACE) pēdējā gada laikā ir aktīvi darbojušās un sagatavojušas dažādus pētījumus, apkopojumus, viedokļus un relīzes.

Komisāres Makginesas runa ir veltīta Eiropas Finanšu pārskatu konsultatīvās grupas (the European Financial Reporting Advisory Group – EFRAG) 21.gadu jubilejai. Komisāre savā runā ieskaido galvenajiem jautājumiem, kas šobrīd ir aktuāli un attiecas uz obligātās revīzijas nozari, bet ne tikai. Pirms gada tika izsludināta kārtējā reforma revīzijas nozarē ar mērķi stiprināt profesiju, celt gan prestižu, gan uzticību revidenta veiktajam darbam, un tika piedāvātas vairākas iniciatīvas. Komisāre ierosināja turpināt darbu pie revīzijas nozares uzlabojumiem, tajā skaitā, pie revīzijas uzraudzības sistēmas pilnveidošanas, tirgus koncentrācijas mazināšanas u.c. Komisāre uzsver, ja skatāmies uz revidenta profesiju kopumā, ir problēma ar uzticību revidenta veiktajam darbam. Līdz ar to, komisāre piedāvā skatīties uz trim lietām: korporatīvo pārvaldību, revīziju un uzraudzību, un skatīties uz šīm jomām nevis atsevišķi, bet kā uz sistēmu kopumā, jo šīs jomas ir cieši saistītas. Ja uzņēmumā korporatīvās pārvaldības sistēma ir zemā līmenī, tad pastāv risks, ka tiks sagatavoti maldinoši pārskati.

Komisāre norāda arī, ka pieaug interese par labāku risku pārvaldību, tādējādi ir jāstiprina korporatīvā pārvaldība. A.Ponomarjovs uzsver, ka tas ir būtiski, jo tie uzņēmuma pārstāvji, kuri iesaistās korporatīvajā pārvaldībā (piemēram, valde, padome), pievēršas arī revīzijas jautājumiem, un viņu mērķis ir veidot tādu sistēmu uzņēmumā, kura ir vērsta uz risku identificēšanu, tajā skaitā, arī uz krāpšanas riska identificēšanu. Revidentam ir jāzina, kuri ir šie cilvēki uzņēmumā.

A.Ponomarjovs informē, ka publikācijā *“Public audit oversight: streamlining Europeans’ countries oversight regimes”* ir norādīts, ka joprojām pastāv atšķirības revidentu uzraudzībā katrā Eiropas Savienības dalībvalstī (turpmāk – ES dalībvalstis), jo katrā ir izveidojusies sava prakse. Arī *Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 17.maija direktīvas 2006/43/EK, ar ko paredz gada pārskatu un konsolidēto pārskatu obligātās revīzijas, groza Padomes direktīvu 78/660/EEK un Padomes direktīvu 83/349/EEK un atceļ Padomes direktīvu 84/253/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 16.aprīļa regula (ES) Nr. 537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās un ar ko atceļ Komisijas lēmumu 2005/909/EK* paredz dažādas opcijas, ko katra ES dalībvalsts var izvēlēties un iestrādāt savā tiesību sistēmā. Šobrīd ES dalībvalstīs ir dažāda pieeja - vienā uzraudzību veic neatkarīga/autonoma iestāde, vai arī uzraudzības iestāde atrodas zem Finanšu ministrijas, citur uzraudzībā ir iesaistītas finanšu tirgus uzraudzības iestādes, un iesaistes apjoms ir ļoti atšķirīgs. Publikācijā minēts, ka 12 ES dalībvalstīs revidentu uzraudzībā ir iespējams dažādos līmeņos iesaistīties arī citām personām, sākot ar standartu ieviešanu un beidzot ar citiem jautājumiem.

A.Ponomarjovs uzsver, ka, piemēram, Latvijā Revīzijas konsultatīvās padomes darbs ir tieši vērst uz to, lai nodrošinātu plašas sabiedrības (to institūciju un organizāciju, kurām ir interese par revidenta darbu) iesaisti.

Komisāre aicina pārdomāt kā šo dažādo uzraudzības sistēmu varētu unificēt, tajā skaitā, arī kvalitātes kontroles veikšanā. Dažādā pieeja neveicina pārrobežu sadarbību un revidentu profesijas atzīšanu citās valstīs.

Komisāre uzskata, ka joprojām ir aktuāls revīzijas kvalitātes jautājums, un ir nepieciešams turpināt strādāt pie revīzijas kvalitātes uzlabošanas, ņemot vērā mūsdienu izaicinājumus, piemēram, IT rīku/revīzijas rīku piemērošanu, lai atklātu krāpšanu/neatbilstības. Jāturpina darbs pie revidentu kvalifikācijas celšanas, ņemot vērā to, ka revidentam tiek uzticēts darbs revidēt ne tikai finanšu pārskatus, bet arī sniegt atzinumu par ilgtspējas pārskatiem.

A.Ponomarjovs informē, ka ir EFRAG jau ir izstrādājusi ilgtspējas ziņošanas standartu projektus, kuri stāsies spēkā 2023.gada vidū.

A.Punāne vērš uzmanību uz to, ka Komisāres runā tika pieminēts arī Wirecraft skandāls, kur apsūdzētie trīs gadu garumā bija viltojuši bilances datus un kopumā par 3 miljardiem eiro uzdevušies labāki nekā ir, kā rezultātā ir, piemēram, saņemts bankas finansējums, nepamatoti izmaksātas dividendes un tikuši maldināti lietotāji. Tādējādi rodas jautājums par to, kur skatījās revidenti šos 3 gadus, sniedzot revīzijas pakalpojumus. Ļoti iespējams, ka revīzijas pakalpojumu sniegšanā būtu jābūt lielākai revidentu partneru iesaistei. Tomēr pēdējā laikā ir jūtams, ka trūkst jaunu cilvēku, kuri vēlētos kļūt par revidentiem. Bieži vien ir spiediens arī no klientiem par to, lai ļoti īsā termiņā tiktu veikta revīzija, jo arī normatīvajos aktos ir noteikti īsi gada pārskatu iesniegšanas termiņi. Rezultātā zvērināts revidents ir zem milzīga laika un darbinieku trūkuma.

2.

Grozījumi Revīzijas pakalpojumu likumā.

A.Ponomarjovs informē, ka Finanšu ministrija šobrīd strādā pie grozījumiem Revīzijas pakalpojumu likumā, un Revīzijas konsultatīvā padome sniegs savu viedokli par šo likumprojektu, kad tas tiks izsludināts oficiālai saskaņošanai.

A.Ponomarjovs vērš uzmanību uz to, ka joprojām aktuāls ir šobrīd Revīzijas pakalpojumu likuma 42.panta trešajā daļā regulētais jautājums attiecībā uz zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību obligātās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas minimālo atbildības limitu gadījumos, kad tiek sniegti revīzijas pakalpojumi klientam, kurš ir sabiedriskas nozīmes struktūra (turpmāk – SNS). Šajā regulējumā ir noteikts, ka zvērināta revidenta vai zvērinātu revidentu komercsabiedrības civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas minimālais atbildības limits ir divi procenti no tā revidējamā klienta aktīvu summas, kuram šie aktīvi ir vislielākie iepriekšējā pārskata gada beigās, taču ne vairāk par 10 miljoniem *euro*. Veicot grozījumus, būtu lietderīgi izvērtēt, vai minētajā Revīzijas pakalpojumu likuma nomā ir atstājams nosacījums par diviem procentiem, jo šis nosacījums gan mazina zvērinātu revidentu vēlmi iesaistīties SNS revīzijās, gan arī ierobežo viņiem iespēju veikt SNS revīzijas, ņemot vērā to, ka pēdējā laikā ir kļuvusi dārgāka arī apdrošināšanas polise. Praksē pat ir gadījumi, kad apdrošināšanas polises cena pārsniedz maksu par revīzijas pakalpojumiem. Būtu nepieciešams aptaujāt zvērinātus revidentus, lai iegūtu detalizētāku informāciju.

A.Punāne norāda, ka ir maz tādu zvērinātu revidentu prakšu, kas būtu gatavas uzņemties vienu vai divu pat nelielu SNS revīziju, jo Revīzijas pakalpojumu likumā noteiktie divi procenti

no revidējamā klienta aktīvu summas, kuram šie aktīvi ir vislielākie iepriekšējā pārskata gada beigās, nozīmīgi sadārdzina par apdrošināšanas polisi maksājamo apdrošināšanas prēmiju. Tomēr, ja likumprojektā “Grozījumi Revīzijas pakalpojumu likumā” šobrīd ir iestrādāts precizējums, kas noteic, ka zvērinātu revidentu komercsabiedrības civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas minimālais atbildības limits ir divi procenti no tā revidējamā SNS klienta aktīvu summas, kuram šie aktīvi ir vislielākie iepriekšējā pārskata gada beigās, tad tas jau dod iespēju revidentam uzsākt sniegt revīzijas pakalpojumus kaut vai mazākam klientam, kas ir SNS.

S.Glāzere norāda, ka, lai mainītu Revīzijas pakalpojumu likumā šobrīd noteiktos divus procentus, vispirms ir nepieciešams izanalizēt esošo situāciju. Būt jāapzina apdrošināšanas sabiedrības par to, cik tad vidēji maksā apdrošināšanas polise šādos gadījumos. Tāpat arī jāņem vērā, ka zvērinātiem revidentiem, kuri sniedz revīzijas pakalpojumus SNS, bez civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas ir vēl virkne citu prasību, kuras jāievēro, piemēram ziņošana finanšu tirgus uzraugam konkrētos gadījumos.

A.Ponomarjovs ierosina aptaujāt plašāku zvērinātu revidentu loku, ne tikai Lielā 4 pārstāvjus, bet arī mazākas zvērinātu revidentu prakses, kuras vai nu jau sniedz revīzijas pakalpojumus klientiem, kuri ir SNS, vai plāno to darīt. Ar šobrīd Revīzijas pakalpojumu likuma 42.panta trešajā daļā noteikto prasību, pastāv iespēja, ka tiek ierobežots tirgus, jo uzņemties pat maza SNS (piemēram, bankas) revīziju ir diezgan dārgi. Nav atbilstoši, ja revīzija maksā, piemēram, 40 tūkstoši *euro* un civiltiesiskās atbildības apdrošināšana vēl tikpat daudz. Piemēram, NASDAQ Rīga klientu skaits nav liels, bet tāpat šie emitenti norāda, ka nav pietiekami tādu zvērinātu revidentu, kas sniegtu revīzijas pakalpojumus SNS, un līdz ar to emitentu izvēle ir ļoti ierobežota.

3.

Revīzijas konsultatīvās padomes darbības plāni 2023. gadam.

A.Ponomarjovs norāda, ka Revīzijas konsultatīvās padomes pārstāvji arī 2023.gadā piedalīsies/uzstāsies starptautiskajās un vietējās konferencēs un forumos Latvijā un ārpus Latvijas, tā turpinot informatīvo kampaņu sabiedrības informēšanā par Revīzijas konsultatīvā padomes darbības prioritātēm, veicamām funkcijām un paveikto darbu. Tāpat arī Revīzijas konsultatīvā padome pēc nepieciešamības izskatīs jautājumus, kuri attiecas uz zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību profesionālo darbību, īpaši attiecībā uz kvalitātes nodrošināšanu revīzijas pakalpojumu sniegšanas procesā, turpinās sadarbību ar Latvijas Zvērinātu revidentu asociāciju.

Revīzijas konsultatīvā padome savā darbībā primāri ievēros Revīzijas pakalpojumu likumā tai noteiktos uzdevumus – izskatīt Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas sagatavotos dokumentus par zvērinātu revidentu pretendentu eksamināciju un sertificēšanu, zvērinātu revidentu komercsabiedrību licencēšanu, zvērinātu revidentu kvalifikācijas uzturēšanu un profesionālās darbības kvalitātes kontroli, kā arī par Latvijā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem un ētikas nostādņēm, un nepieciešamības gadījumā sniegs ieteikumus Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijai to pilnveidošanai, vienlaikus informējot arī Finanšu ministriju par sniegtajiem ieteikumiem.

4. Citi jautājumi.

Gada pārskatu iesniegšanas termiņu pagarināšana.

A.Ponomarjovs informē, ka Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija un Latvijas Zvērinātu revidentu asociācija ir nosūtījusi vēstuli Finanšu ministrijai ar lūgumu pagarināt gada pārskatu iesniegšanas termiņus, kuri ir noteikti Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā, tiem gada pārskatiem, kuri tiek sagatavoti par gadu, kas noslēdzas 2022.gada 31.decembrī un vēlāk, vismaz uz vienu mēnesi. Krievijas iebrukums Ukrainā 2022. gada februārī un tam sekojošās apjomīgās sankcijas atstāja būtisku ietekmi uz biznesa aktivitātēm, ekonomikas attīstību un finanšu sistēmu funkcionēšanu nacionālajā un starptautiskajā līmenī. Šie bezprecedenta apstākļi, kā arī nenoteiktība sagādā uzņēmumiem grūtības, tostarp sagatavojot gada finanšu pārskatus. Tajā pašā laikā uzņēmumiem būs jānodrošina finanšu pārskatu lietotājiem noderīga informācija, kura adekvāti atspoguļo šīs situācijas un sankciju iespējamo un sagaidāmo ietekmi uz finansiālo stāvokli, darbības rezultātiem un naudas plūsmu, un kura balstās uz izvērtējumu, kas būtiski atšķiras no iepriekšējos gados veiktajiem izvērtējumiem.

I.Šņucins informē, ka šis jautājums tika apspriests arī Grāmatvedības forumā, kurš notika 2022.gada 8.decembrī Finanšu ministrijas telpās. Tika uzklauti klātesošo viedokļi par šo jautājumu. Lēmums vēl nav pieņemts.

Ņ.Vasiļevska norāda, ka, lai varētu sagatavot kvalitatīvu gada pārskatu un paspēt to iesniegt šobrīd noteiktajā termiņā, tad līdz katra gada 1.maijam grāmatveži strādā pat brīvdienās.

S.Glāzere informē, ka, piemēram, emitentiem nepastāv nekāda iespēja kaut ko pagarināt. Uz emitentiem tiek attiecināts Eiropas vienotais regulējums, kurā ir noteikts termiņš. Attiecībā uz emitentu gada pārskatu sagatavošanu 30.aprīlis ir termiņš, kurā ir jābūt sagatavotam un revidētam gada pārskatam. Ja ir atbrīvojums Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā uz termiņu, tad tas attieksies tikai uz to, ka apstiprinātu gada pārskatu akcionāru vai dibinātāju sapulcē varēs iesniegt vēlāk, bet sagatavotam un revidētam gada pārskatam jebkurā gadījumā būs jābūt noteiktajā termiņā.

A.Punāne norāda, ka gada pārskatu iesniegšanas termiņu pagarināšana dotu revidentam laiku strādāt ar lielajiem uzņēmumiem, tiem, kuriem termiņš ir 31.marts.

Kvalitātes kontroles reforma LZRA.

A.Ponomarjovs atgādina, ka pirms neilga laika Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas kvalitātes kontroles reformas ietvaros notika visu kvalitātes kontrolieru maiņa. Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas iekšējos noteikumos bija paredzēts, ka, ja ir iegūts zvērināta revidenta sertifikāts, tad ir aizliegts kļūt par Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas kvalitātes kontrolieri, kamēr nav pagājuši trīs gadi no šī sertifikāta iegūšanas brīža. Revīzijas konsultatīvā padome ierosināja pārskatīt šo normu, kas no Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas puses arī tika izdarīts, un termiņš tika samazināts līdz diviem gadiem. Tas radīja lielāku interesi no jauno revidentu puses iesaistīties arī citās aktivitātēs, kas saistītas ar Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas darbību, piemēram, kvalitātes kontrolēs.

Prasības zvērinātu revidentu pretendentiem.

A.Ponomarjovs norāda, ka Revīzijas pakalpojumu likuma 8.pantā ir noteiktas vairākas prasības personām, kuras vēlas kārtot zvērinātu revidentu kvalifikācijas eksāmenus un kļūt par zvērinātiem revidentiem. Viena no šīm prasībām ir 25 gadu vecuma sasniegšana. Latvijas kaimiņu valstīs Igaunijā un Lietuvā šāda prasība nav, bet, piemēram, Indijā ir noteikts 21 gads. Būtu jāizvērtē, vai tāds ierobežojums kā vecuma noteikšana ir pamatots mūsdienu apstākļos, vai tas nav nopietns šķērslis jauniem cilvēkiem pretendēt uz revidenta profesiju.

A.Punāne uzskata, ka šis vecums 25 gadi ir tāds, kad cilvēks jau ir izpildījis pārējās Revīzijas pakalpojumu likuma 8.pantā zvērinātu revidentu pretendentiem noteiktās prasības, tas ir, ieguvis augstāko izglītību (maģistra līmenī) un Latvijas Zvērinātu revidentu asociācijas atzītu vismaz triju gadu pieredzi klienta gada pārskatu pārbaudē, kā arī finanšu revīzijā. Iespējams, ka 21 gada vecumā nepieciešamā kvalifikācija vēl nav sasniegta.

I.Eriņš uzsver, ka šobrīd nav tādu nozaru, kur nebūtu jūtams jauno ekspertu trūkums. Vairākās specialitātēs ir izveidojusies situācija, kad globalizācijas seku rezultātā ir izveidojusies prasība pēc prasmēm, nevis sertifikāta vai diploma. Līdz ar to daudzi studenti jau ar pēc pirmā kursa iegūtajām zināšanām paņem akadēmisko atvaļinājumu (un pat vairs neatgriežas turpināt studijas) un dodas strādāt, jo darba tirgū viņi ir pieprasīti arī bez izglītību apliecināšanas dokumenta. Iespējams, būtu jāizvērtē iespēja atļaut pretendentiem kārtot zvērināta revidenta kvalifikācijas eksāmenus pirms ir iegūts augstākās izglītības diploms.

I.Šņucins uzskata, ka vecums noteikšana kā ierobežojošs faktors varētu būt izvēlēts kā rādītājs brieduma pakāpei, jo zvērinātam revidentam ir atbildība, sniedzot pakalpojumus, gan klienta, gan trešās puses priekšā. Jāņem vērā arī tas, ka pretendentiem ir jāizpilda pārējās Revīzijas pakalpojumu likuma 8.pantā ir noteiktās prasības, piemēram, izglītības prasības, un tam ir nepieciešams laiks.

I.Eriņš norāda, ka viens ir personas gadi, kurus sasniegto var iegūt sertifikātu un tiesiski darboties kādā profesijā, bet līdz tam ir nepieciešams iekrāt pieredzi. Lai šo pieredzi iegūtu, protams ir jādarbojas attiecīgajā jomā.

A.Ponomarjovs ierosina jautājumu par to, vai Revīzijas pakalpojumu likuma 8.pantā minētais vecuma ierobežojums būtu precizējams vai izslēdzams, izdiskutēt arī ar Latvijas Zvērinātu revidentu asociāciju, lai noskaidrotu profesijas viedokli.

Padomes priekšsēdētājs

A.Ponomarjovs

Protokolētājs

I.Purviņa